

VLK v roku 2015

Kúp si svoj strom

♠ Na rozširovanie chránených území v Čergove prišlo 335 príspevkov v celkovej výške 18 899,12 € a 17 703,75 Kč. Veľmi zaujímavou akciou bola simultánka so šachovým veľmajstrom Jánom Markošom v Humennom; jej výťažok vo výške 300 € venoval na symbolickú kúpu stromov. Naša sympatizantka Martina Gavalierová venovala 120 € ako výťažok z predaja vegán burgrov na hudobnej hardcore akcii. Ďalším zaujímavým príspevkom bolo šesť stromov od študentov zo šiestich krajín, a to vďaka iniciatíve ZŠ Sibírska v Prešove, ktorá v rámci medzinárodného projektu hostila študentov z piatich krajín EÚ. V závere roka to bol dar k meninám slovenskému prezidentovi a v predvianočnom zhone Dášu Lukáčovú dokonale zamestnal prispievateľ, ktorý kúpil vianočné darčeky snád' každému v rodine – spolu 17 stromov pre rodinu na Slovensku aj v Rakúsku. Po svoj strom si na jarný infostánok počas Dňa Zeme v Trnave prišiel aj primátor mesta.

♠ V tomto roku sa síce nepodarilo prikúpiť ďalšie pozemky, ale dotiahli sme prevzatie pozemkov do užívania po minuloročnej kúpe 1,7 ha lesa v lokalite pod Soliskom.

Rezervácie a iné vzácne územia

♠ SPR Vlčia, Čergov

Účastníci júnového seminára Gaia obnovili porastové hranice aj obvodové značenie SPR Vlčia. Čergovská vlčia skupina intenzívne trávila mnoho víkendov monitorovaním ťažby, pytliactva, prejazdov áut a štvorkoliek po hrebeni, kontrolou značenia rezervácií a sledovaním pobytových znakov vlkov. Ale boli napríklad monitorovať aj protipovodňové opatrenia nad obcou Čirč, kde si prevádzkovateľ malej vodnej elektrárne svojvoľne prehradil rieku Poprad vyliatím betónu.

♠ NPR Becherovská tisina, Busov

Toto územie tiež patrilo k tým intenzívne monitorovaným. Jedným z dôvodov bola aj objavená ťažba v bezprostrednej blízkosti rezervácie .

♠ SPR Rysia, Strážovské vrchy

V procese tvorby Plánu starostlivosti o les sa nám podarilo oficiálne **zrušiť lesnú cestu** vedúcu cez rezerváciu a je momentálne prekategORIZOVANÁ na „iné lesné pozemky“. A navyše aj ďalších 10 rokov bude celá rezervácia **bez zásahu**.

♠ NPR Suchá dolina, TANAP

Na pripomenutie, VLK má v NPR Suchá dolina prenajatý 160-hektárový les od Urbariátu Liptovská Sielnica na 40 rokov (prenájomom sme les zachránili pred vyrúbaním). Ako každoročne, aj v tomto roku sme sa v apríli zúčastnili Valnej hromady urbariátu.

♠ PR Bisce

Okrem pravidelného monitorovania, v apríli kmeň Východné Karpaty zorganizoval brigádu na obnovu značenia hranice rezervácie.

♠ UNESCO lesy v NP Poloniny a vo Vihorlate

V roku 2015 sme museli pozmeniť naše snahy o vymazanie slovenskej časti lokality „Karpatské bukové pralesy a staré lesy Nemecka“ (trilaterálna lokalita SR-Ukrajina-Nemecko) zo Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Zistili sme totiž, že nemožno žiadať o vymazanie časti, ale musí sa žiadať o zrušenie celej lokality, avšak najprv sa tá lokalita musí dostať na zoznam ohrozených. Naše aktivity teda boli zamerané týmto smerom. Zúčastnili sme sa 39. zasadnutia Výboru svetového dedičstva UNESCO v Bonne, kde náš zástupca absolvoval množstvo pracovných stretnutí s členmi Výboru UNESCO, so zástupcami Slovenska a iných krajín, s IUCN expertmi, včítane experta, ktorý sa potom zúčastnil poradnej misie na Slovensku a predložili sme mu požiadavky VLK-a. Táto misia UNESCO/IUCN expertov sa v tejto lokalite uskutočnila v septembri. Misie sem chodia už druhý rok práve kvôli požiadavke VLK-a z roku 2012 na vyradenie slovenskej časti lokality zo zoznamu UNESCO.

Avšak tento krát nastala zaujímavá situácia. VLK dostal podpísanú pozvánku na pondelňajšie stretnutie poštou až v stredu a na záverečný workshop nás pre istotu nepozvali vôbec.

A prečo sa o to snažíme? V texte nominačného projektu je uvedené, že UNESCO lesy na Slovensku majú rozlohu 5 766,4 ha a celé toto územie je chránené v zmysle kategórie 1a podľa IUCN (prísna ochrana biodiverzity, geologických/geomorfologických vlastností, s prísnuou kontrolou obmedzeného využívania územia a jeho dopadov, aby bola zaručená ochrana jeho hodnôt) . V mapových podkladoch je ale zakreslené územie s rozlohou iba 3 525,4 ha a rezervácie zaberajú iba 1 750 ha, čo je len 30 % rozlohy uvedenej v nominačnom projekte (najhoršie je to vo Vihorlate, kde rezervácie zaberajú dokonca iba 6 % z nominovaného územia). Na zvyšku sa ťaží drevo, loví zver a plánujú sa developerské aktivity (napr. lyžiarske stredisko Biele kamene vo Vihorlatských vrchoch priamo cez UNESCO lesy a pod.)

V máji o týchto problémoch informoval Vilo Bartuš účastníkov medzinárodnej konferencie „Pamiatky UNESCO v Prešovskom kraji a Podkarpatskom vojvodstve – ich súčasný stav a perspektívy rozvoja“, ktorá sa konala v Stropkove a zúčastnili sa na nej slovenskí a poľskí odborníci, zástupcovia konkrétnych pamiatok, predstavitelia samospráv.

♣ Vďaka našej účasti na Okrúhlom stole Rusínov Slovenska sa **do programu rozvoja Rusínskej národnostnej menšiny** dostal bod: „5.3. Vytvárať podmienky pre rozvoj alternatívnych odvetví miestnej ekonomiky. Zamerať sa na aktivity s vyššou pridanou hodnotou, napr. turizmus zameraný na prírodné danosti územia (pozorovanie neporušenej prírody, pozorovanie zveri a vtáctva, pozorovanie nočnej oblohy, trekking, cykloturistika, hipoturistika), resp. kultúrno-poznávaci cestovný ruch.“

♣ **NPR Kyjovský prales, Vihorlatské vrchy**

V júni a októbri východokarpatský kmeň organizoval brigádu na preznačenie časti hraníc rezervácie a monitoring v okolí.

♣ **NP Veľká Fatra**

VLK Veľká Fatra začal kampaň „Nechceme autá v národnom parku“.

V júli sme sa v Martine zúčastnili prejednávania základného protokolu Plánu starostlivosti o les (PSoL) pre Lesný celok Necpaly v Necpalskej doline a zároveň aj odovzdávania petície miestnych občanov za zmiernenie ťažby. Ťažba dreva sa totiž v tomto národnom parku za posledné roky zvýšila viac ako trojnásobne a drancovanie lesov sa stalo neprehliadnuteľné. Práve Necpalská dolina je jedna z najproblémovejších oblastí.

♣ **CHKO Cerová vrchovina**

Na našej mape evolučných lesov môžeme zakresliť ďalšiu bodku. Na rozlohe viac ako 17 hektárov tam vznikol evolučný bezzásahový dubový les, ktorého majiteľka chce, aby sa tam nezasahovalo a bolo zakázané poľovanie. Účastníci stretnutia k jesennej rovnodennosti označili majetkovú hranicu tejto budúcej rezervácie a postavili štyri zátarasy na zabránenie prejazdu motorových vozidiel. Okrem iného sme sa zapojili do tvorby PSoL na obdobie 2015 – 2024, ale nie ako mimovládna organizácia, ale už ako obhospodarovateľ lesa.

♣ **Pečniansky les**

Vzácný les, zelené pľúca uprostred Bratislavy: 24 hektárov lesa „nadobudol“ od štátu nový vlastník, a to podvodnou zámenou týchto pozemkov za pozemky v Šiatorskej Bukovinke v okrese Lučenec. Tento nonsens navyše v novembri odobril aj Okresný súd Bratislava. Zaujímavosťou je, že na poslednú chvíľu sa dokonca zmenilo miesto a hodina verejného súdneho pojednávania.

9. decembra sme preto v spolupráci s ďalšími 7 MVO (SOS Bratislavský hrad, OZ Hrad-Slavín, Naše Karpaty, Mladá Bratislava, OZ Za lepšiu Kolibu, Slovenská aliancia ochrancov zvierat, Iniciatíva Zachráňme Železnú Studienku) a poslancom Alojzom Hlinom zorganizovali stretnutie občanov na Námestí SNP v Bratislave, aby sme dali najavo, že nedovolíme, aby občania Slovenska, občania Bratislavy prišli o zelené pľúca hlavného mesta, aby sme sa nedali ďalej urážať tým, že musíme strpieť zlodejstvá, ktoré nemajú obdobu v svetovom meradle.

♣ Uskutočnili sme veľké množstvo monitorovacích výjazdov vo Vlčích horách (napr. v júli kvôli nelegálnej ťažbe na biomasu), ale aj v iných pohoriach po celom Slovensku.

Legislatíva

♣ **Vlci:** V sezóne 2014/2015 bolo vďaka zmenenej legislatíve opäť ulovených menej vlkov, ako v rokoch predtým, a to 54 vlkov. Intenzívne sme však pokračovali v kampani na zlepšenie ochrany vlka. Juraj Lukáč strávil desiatky hodín ako člen Komisie pre veľké šelmy a manažmentový plán vlka, kde sme vlastne ako jediní hájili záujmy vlkov proti poľovníckej, chovateľskej a lesníckej loby. Pripravili sme petíciu na zlepšenie územnej ochrany – na zväčšenie územia celoročnej ochrany vlkov, predovšetkým aby bol vytvorený koridor medzi Slovenskom a Poľskom. Analyzovali sme veľké množstvo dokumentov, zbierali podpisy pod petíciu. Snahy druhej strany však boli za vrátenie spoločných poľovačiek na vlkov a zvýšenie kvóty na odstrel skoro 120 vlkov v poľovnej sezóne.

Dosiahli sme mimoriadny úspech:

- vlk je naďalej lovený len individuálne,
- akceptovali naše požiadavky v petícii – vlk sa neloví v pohraničnom páse pri Starej Ľubovni a v SKUEV-och, kde je vlk chráneným druhom (napr. nemôžu sa strieľať takmer na celom Čergove, platí celoročná ochrana v celom NP Veľká Fatra),
- vrátili do zákona, že pracovník ŠOP musí byť priamo na mieste zastreleného vlka,
- kvóta na sezónu 2015/2016 bola stanovená na 90 vlkov.

Kampaň proti ťažbe bridlicového plynu a ropy

♣ Približne pred 4 rokmi bol ukončený geologický prieskum, v ktorom sa zisťovala prítomnosť ropy a zemného plynu vo flyšových pohoriach severo-východného Slovenska. Štátna byrokratická mašinéria povolila prieskum tohto územia s cieľom povoliť ťažbu. Po dlhšom období sa ťažiarci znovu objavili začiatkom tohto roka v obci Olka v okrese Medzilaborce, v ktorej plánujú pokračovať v prieskumných vrtoch na ťažbu bridlicového plynu. Narazili tu však na aktívny odpor miestnych obyvateľov, ktorí sa na nás obrátili o pomoc v boji proti nadnárodnej spoločnosti. Do kampane sme sa tak zapojili na podnet miestnych občanov: prebehlo tam obecné referendum, v ktorom väčšina vyjadrila nesúhlas s ťažbou. Ponúkli sme odborné skúsenosti v správnych konaniach a právnu pomoc. V marci tam mal Juraj Lukáč prednášku pre občanov. Keď ťažiarci videli odpor, vybrali sa do ostatných obcí, kde sa však tiež začal budovať odpor obyvateľstva. Absolvovali sme niekoľko náročných výjazdov aj do ďalších obcí, kde ťažba hrozí, okrem Olky je to aj Ruská Ráztoka, Pakostov, Miková, Smilno, ale aj ďalšie obce v okolí. Boli sme sa pozrieť aj v Nebieščanoch v Poľsku, kde už začali ťažiť. V júni sme sa zúčastnili dvoch stretnutí občanov s americkou firmou Alpine Oil, ktorá chce vo Vlčích horách ťažiť ropu a zemný plyn, a to v obci Smilno, kde mal svoju prezentáciu aj Juraj Lukáč a v Ruskej Porube – aj tu ťažiarci narazili na veľmi silný odpor občanov.

Správne konania a podnety

♣ V roku 2015 VLK vstúpil do **355 správnych konaní**, ktoré sa týkali plánovaných zásahov v rezerváciách, národných parkoch a chránených krajinných oblastiach, napríklad ťažby (opäť zvýšený počet žiadostí o ťažbu kvôli biomase), poľovania, aplikácie pesticídov a rôznych developerských aktivít. Celkovo sme v rámci správnych konaní prečítali a analyzovali asi 30 kg došlej pošty z rôznych úradov včítane ministerstiev a odoslali sme okolo 20 kg stanovísk a štúdií.

Niektoré dosiahnuté výsledky:

- VLK svojimi stanoviskami pomohol zastaviť alebo obmedziť napríklad ťažbu vyše 4 100 stromov mimo lesa a desiatok hektárov kríkov (ako biomasu), ťažbu viac ako 6 300 m³ drevnej hmoty v 21 prírodných rezerváciách (kubíky však nie sú uvedené vo všetkých žiadostiach, takže ten údaj by

mal byť oveľa vyšší), zabránil použitiu pesticídov v 3 národných parkoch, 4 chránených krajinných oblastiach, 2 rezerváciách a v jednom území so 4. stupňom ochrany (OP NPR Tajba) či zachránil 26 medveďov.

- ako perličku uvedieme prípad, keď Štátne lesy TANAP-u nám v apríli poslali zoznam poľovných revírov na území TANAP-u, ktorý sme žiadali v roku 2011 – v období, keď sme požadovali od Európskej komisie, aby začala na Slovensku konanie vo veci (ne)ochrany vlkov.

Podnety a dosiahnuté výsledky

♠ Podali sme 60 podnetov (polícii, SIŽP a iným úradom) na rôzne negatívne aktivity, predovšetkým na nelegálnu ťažbu na biomasu, pohyb motorových vozidiel v chránených územiach, atď.

♠ Podnet na ťažbu pri PR Becherovská tisina; ťažba pokračovala aj napriek podanému podnetu – Polícia Bardejov nenašla porušenie zákona, Inšpekcia ŽP mala vyšetrovať a Lesný úrad Prešov vec postúpil Lesnému úradu Bardejov.

♠ Náš člen našiel ťažbu a vyznačenú ťažbu v NPR Humenský sokol. Na základe šetrenia po podaní nášho podnetu zistili, že došlo k chybe a v lesnom hospodárskom pláne naplánovali ťažbu aj na území s najvyšším piatym stupňom ochrany prírody. Okresný úrad požiadal lesníkov o zmenu LHP na „bez zásahu“.

♠ List ministrovi životného prostredia k prehradeniu rieky Poprad nad obcou Čirč. V médiách sa potom v priamej reakcii vyjadril, že bude požadovať vrátenie koryta do pôvodného stavu.

♠ Na základe našich podnetov **dostalo BIOENERGY Bardejov pokutu 15 000 EUR** a BIOENERGY Topoľčany pokutu 10 000 EUR za spaľovanie kvalitnejšieho dreva; spaľovali aj drevo triedy III a V, pričom deklarovali, že pália drevo triedy VI.

Spoločnosť DAH Biomasa s.r.o., výhradný dodávateľ drevnej biomasy pre BIOENERGY Bardejov, vďaka našej aktivite zaviedla pre svojich dodávateľov etický kódex. Paradoxom však je, že práve táto firma v minulosti dodala do BIOENERGY Bardejov (s ktorou je navyše výrazne vlastnícky prepojená) 85 % dreva vyšších kvalitatívnych tried ako zákonom predpísanej triedy VI.

♠ V roku 2014 sme podali podnet na výrub drevín v Kolonici (Poloniny). SIŽP po viac ako roku vyšetrovania rozhodla, že podnet VLK-a bol opodstatnený a udelila obci Kolonica pokutu 3 000 EUR.

Osveta

♠ Zorganizovali sme **tri Gaia semináre** pre širokú verejnosť, tak ako vždy, májový a júnový v Čergove a septembrový v Busove. Zaujímavosťou bolo, že z celkového počtu 26 bola presne polovica účastníkov zo zahraničia a to 11 z ČR a po jednom z Poľska a Británie. **Dva predinfostánkové semináre** pre aktivistov sa konali koncom marca v Gelnici (Slovenské Cechy) a v októbri vo Veľkej Fatre.

♠ Celoslovenské **stretnutia členov** boli tento krát v Levočských vrchoch (jarná rovnodennosť), v Strážovských vrchoch – SPR Rysia (letný slnovrat), v Cerovej vrchovine (jesenná rovnodennosť), v Poloninách – Kučalata (zimný slnovrat).

♠ **Letný tábor** bol v Levočských vrchoch nad Tichým Potokom, v oblasti, kde pred rokmi VLK opravil 15 senníkov. Tentoraz sme monitorovali zvyšky lesov pralesovitého charakteru v oblasti, ktorú chceme navrhnúť na prírodnú rezerváciu chrániacu evolučné procesy a označili sme jej hranice neoficiálnou zelenou značkou.

♠ **Informačné stánky** pre širokú verejnosť sa v apríli a začiatkom mája konali v 17 mestách a v októbri a začiatkom novembra v 13 mestách. Spolu to bolo 44 stánkodní. Ich hlavným bodom bol zber podpisov pod petíciu na zlepšenie územnej ochrany vlkov.

Ďalšie infostánky sa konali počas benefičného šachového turnaja v Humennom, na festivale dokumentárnych filmov Jeden svet v Prievidzi, na turistickej akcii, na WOLF FESTE - Benefit HC/Punk Feste v Uherskom Hradišti v ČR, 4 dni na Festivale zdravia Drienok v Mošovciach, na pesničkárskom festivale Igrici na ulici v Košiciach, na hudobných festivaloch Lodenica v Piešťanoch a Skapalpesfeste

v Trebišove, v Bratislave na Vegánskych dňoch i na 2. ročníku interaktívneho mini-festivalu a workshopu v klube FUGA, na vegánskych hodoch v Košiciach a posledný infostánok v roku sa konal 9. decembra v rámci akcie Pečniansky les v Bratislave.

♣ **Prednášky pre širokú verejnosť a študentov:**

- 6 prednášok a 1 film v rámci zimného prednáškového cyklu pre verejnosť v Prešove; medzi inými tam prednášal Prof. RNDr. Juraj Krajčovič, CSc., biológ pôsobiaci na Univerzite Komenského v Bratislave, na tému *Je predstava rastlino-živočícha len číra utópia alebo môžeme očakávať vytvorenie „zelenej kravy“?* Veľmi zaujímavú prednášku *Prečo sú slovenské lesy najmenej desaťkrát staršie ako lesy české?* lektoroval Mgr. Petr Pokorný, PhD., paleobotanik a paleoekológ pôsobiaci v Prahe či Prof. RNDr. Stanislav Komárek, [Dr.](#), biológ, filozof a spisovateľ pôsobiaci na Karlovej univerzite v Prahe mal prednášku na tému *Príroda ako naše zrkadlo. Funguje spoločnosť podľa rovnakých pravidiel ako príroda? A čo vlastne znamená to „Vedci zistili...“ v skutočnosti?*

- 4 prednášky v rámci cyklu Letokruhy v Snine,

- 25 prednášok a premietaní filmu Vlčie hory s diskusiou pre širokú verejnosť a študentov, napríklad prednáška Juraja Lukáča na Masarykovej univerzite v Brne, prezentácie Vila Bartuša pre verejnosť v Šali, Žiline či na Vegánskych hodoch v Košiciach, premietanie filmu Vlčie hory pre michalovské gymnázium v kine s diskusiou s Petrom Sabom alebo 2 terénne exkurzie pre žiakov zo ZŠ v Humennom a Župčanoch. Zaujímavou akciou bolo premietanie filmu Vlčie hory s následnou diskusiou v agličtine na ZŠ Sibírska v Prešove, nielen pre žiakov školy, ale aj pre žiakov z Nemecka, Talianska, Španielska, Česka a Turecka, ktorí boli na škole v rámci medzinárodného projektu. Súčasťou bol výtvarný workshop, ktorý pre nich pripravila Nikola Nikolaiová, stážistka VLK-a z Akadémie výtvarných umení v Prahe.

- 3 stretnutia s občanmi v obciach ohrozených plánovanou ťažbou bridlicového plynu a ropy – Oľka, Smilno, Ruská Poruba.

♣ **Výstava Divočina zachráni svet** ostala na severozápade Slovenska a od 17.2.2015 do 31.3.2015 bola nainštalovaná v knižnici obce Makov.

♣ Aj v tomto roku sme **sprevádzali vo Vlčích horách** desiatky záujemcov. Napríklad koncom októbra sa za nádherného počasia vybrala na výlet do Vlčej skupinka českých strážcov prírody v sprievode Milana Krokera a Nikoly Nikolaiovej. Sprevádzali sme aj ľudí z médií: v januári Juraj Lukáč sprevádzal novinárov z Pravdy v Poloninách a v máji STV v Udave (súčasť programu „Večer s Havranom“). V júni Vilo Bartuš a Peťo Sabo sprevádzali po Vlčích horách rakúsku televíziu ORF – slovenský biomassaker, teda ťažba zdravých veľkých stromov kvôli biomase bola jedným z problémov prezentovaných v ich dokumentárnom filme.

♣ **Lesochranárska škola 2015** – do súťaže sa zapojili 3 stredné a 8 základných škôl. Zvítazila Spojená škola Letná v Poprade a odmenou pre žiakov bol vynikajúci koncert hudobného projektu Modré hory, zoskupenia dvoch mladých rapperov Lyrika a Beneho, ktorí sú dôkazom toho, že dobrý hip-hop sa zaobíde aj bez urážlivých textov. Keďže so súťažami pre školy sa v posledných rokoch roztrhlo vrece, včítane rôznych greenwashingových sľubujúcich školám finančné či rôzne materiálne odmeny, rozhodli sme sa ďalší ročník súťaže už nevyhlasovať.

♣ **Vydali sme** Zavýjanie – zimný slnovrat 2014 a leták Máme radi vlkov.

♣ V septembri točila bratislavská punková **kapela Rozpor** videoklip k novej skladbe VLK, ktorú **venovala VLK-u**. Pre tých, ktorí ju nepočuli, nevideli, tu je link: www.youtube.com/watch?v=AUENK_SjAEo. Boli to tri veľmi náročné dni natáčania na Poľane, keď bolo treba vynášať všetku techniku v rukách. Výsledok stojí za to.

♣ Vo štvrtky popoludní boli v tulčíckej centrále **dni otvorených dverí**.

♣ Z aktivít a vyjadrení VLK-a v **mediálnych zmienkach** rezonoval všetky hlavné témy - biomassaker, meškajúca zonácia TANAP-u, problémy s UNESCO karpatskými bukovými pralesmi, ochrana vlka – petícia, problematika ťažby ropy a plynu na východe Slovenska, propagácia parku tmavej oblohy vo Východných Karpatoch. Slovenský biomassaker bol súčasťou dokumentu rakúskej televízie ORF a VLK a SPR Vlčia sa dostali dokonca do nemeckého turistického sprievodcu po Slovensku.

PodĎakovanie

Ďakujeme nielen všetkým podporovateľom, 77-korunáčkarom, stromových darcom a všetkým tím, ktorí nás uviedli vo svojich daňových priznaniach či vypísali tlačivo, aby nám dali 2 či 3 percentá zo svojej dane, ale v neposlednom rade Ďakujeme všetkým, ktorí obetovali svoj čas, či už na infostánkoch v mestách, na hudobných festivaloch či iných akciách, organizovali či lektorovali prednášky či premietania filmov, pomáhali na brigádach v teréne či vo „vlčeji“ kancelárii, pri zbieraní podpisov pod petíciu...

Naše veľké poďakovanie za mimoriadnu pomoc patrí našej stážistke Nikole Nikolaiovej z pražskej AMU a kapele Rozpor za venovanie skladby VLK aj so skvelým videoklipom. Stál nemálo energie každého člena kapely, ale aj Mateja Malgotu, ktorý výdatne pomáhal pri vynášaní ťažkej techniky do výšav Poľany.

Ďakujeme za všetky slová podpory a ocenenia našej práce, a to nielen v mailoch či na Facebooku, ale aj za pekné slová, ktoré môžeme čítať v zápisníku z Gaia seminárov. Za všetky jeden citát od účastníka tohoročnej júrovej Gaie: „...Lektoři jsou skvělí, zkušený a poutaví. Cítíme, že Gaia tu má už dlouhou tradici. Je to dobrý pilíř ochrany přírody na Slovensku. Místo pro sebeuvědomění lidí, kteří nejdůležitěji vyrazí chránit přírodu. Kéž skutečně něco zůžeme. Martin“